

EMILIJ LASZOWSKI, UTEMELJITELJ, RAVNATELJ, KUSTOS I DONATOR MUZEJA GRADA ZAGREBA

DAJANA BATINIĆ □ Muzej grada Zagreba, Zagreb

ALEKSANDRA BUGAR □ Muzej grada Zagreba, Zagreb

MILENA BUŠIĆ □ Muzej grada Zagreba, Zagreb

IM 55, 2024.
TEMA BROJA
TOPIC OF THIS VOLUME

sl.1. Emilij Laszowski u krugu obitelji
Deželić. Foto: Mosinger, oko 1902.,
MGZ 43349.

„Iznad Kupe nasuprot kranjskom selu Božakovu stoji drevni Brlog grad. U tom gradu, okruženom divnom okolinom, na dogled Žumberačkom gorju, rodio se je 1. aprila 1868. Emilije Laszowski. Djed mu Filip Šufalj vlastelin brloški, odgajao je svoga unuka brižno i s ljubavlju, naučio ga maloga latinski jezik, koji je bio u familiji Šufalj obiteljskim i saobraćajnim jezikom. I upravo to poznavanje latinskog jezika dalo je Laszowskom smjer njegovom zvanju i radu.

Maturirao je u Zagrebu 1887. i tamo svršio pravne nauke godine 1893. Od 15. juna 1891. službovao je u zemaljskom arhivu kao dnevničar, pristav, vladin pero-vođa, tajnik, odsječni savjetnik, a od godine 1925., iza smrti svoga šefa i dragog druga u radu, ravnateljem je toga arhiva.”¹

Tim je riječima u 72. godini života svoj životopis započeo Emilij Laszowski. Danas, 75 godina nakon njegove smrti, impresionira broj, opseg i količina poslova koje je Laszowski s uspjehom obavljao, kao i njegova opsežna pisana ostavština.

Laszowski je po struci bio pravnik, a po pozivu povjesničar, kulturni djelatnik, arhivist, dugogodišnji ravnatelj Zemaljskog arhiva (danas Hrvatski državni arhiv), suosnivač i prvi Veliki meštar Družbe „Braća Hrvatskoga Zmaja”². Utemeljio je Gradski muzej (danas Muzej grada Zagreba), arhiv (danas Državni arhiv u Zagrebu) i knjižnicu (danas Knjižnice grada Zagreba), osnovao Društvo za spasavanje (danas Hitna pomoć), utemeljio Zrinsko-frankopanski Muzej u Ozlju (danas Zavičajni muzej Ozalj).³ Pomagao je i podupirao rad mnogih kulturno-umjetničkih društava, nesebično se zalagao za utemeljenje

¹ *Emilij Laszowski*, rukopis, autobiografski tekst koji je Laszowski napisao za emisiju Radio Zagreba 1939. (HR-HDA-806, Emilij Laszowski, 1.5.1. Autobiografske bilješke, kut. 10.).

² Detaljnije o radu i djelovanju Laszowskog, osobito na polju arhivističke djelatnosti vidjeti u: Mario Stipančević, *Neznani svijet Emila Laszowskog* (Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2014.), 61-176; opširnije o njegovu djelovanju unutar Družbe „Braća Hrvatskoga Zmaja” vidjeti u: Milovan Petković, *Emilij Laszowski Szeliga 1868.–1949.* (Zagreb: Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja”, 2000.), 119-207; više o njegovu muzejskom radu u: Željka Kolveshi, „Emilij Laszowski i gradski muzej u Zagrebu iz perspektive suvremene muzeologije”, u: *Stoljeć nakon Laszowskog*, ur. Mario Stipančević, Tatjana Pleše (Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2016.), 55-75.

³ Petković, *Emilij Laszowski Szeliga 1868.–1949.*, 126-177.

sl.2. Popis predmeta koje je Laszowski darovao Gradskome muzeju 1907., HR-HDA-635, Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja”.

sl.3. Emilij Laszowski i članovi Družbe „Braća Hrvatskoga Zmaja”. Fotografirao Vladimir Horvat, oko 1930., MGZ fot-25575.

sl.4. Kamenita vrata, pogled iz Radićeve ulice, foto Ivan Standl, 1868., dar Emilija Laszowskog, MGZ fot-9631

4 Isto, 109-113.

5 U 2024. godini u Muzeju grada Zagreba realizirana je virtualna izložba *Laszowski – utemeljitelj*, koja unutar 16 tema prikazuje život, rad, djelovanje i značaj Emilija Laszowskog. Više na: www.laszowski.com

6 Zlatko Jurić, Martina Strugar i Franko Čorić, „Rasprave o Bakačevoj kuli u Zagrebu 1901. godine: *Taj nesgrapni, ružni toranj... ili karakterističan primjer sredovječnog utvrdnog braništa*”, *Portal*, br. 2(2011): 69-101, <https://hrcak.srce.hr/106267>

7 Zapisnik V. skupštine zastupstva sl. i kr. glav. grada Zagreba, Zagreb, 8. svibnja 1907.

8 „Braća Hrvat. Zmaja”, *Prosvjeta* 12, 15. lipnja 1907., 391.

9 U nastojanjima da predmete učini dostupnima javnosti, Laszowski je uz poziv domoljubnim građanima da daruju predmete Muzeju naveo kako će se neki predmeti primiti kao depozit, odnosno izložiti kao privatno vlasništvo; Emilij Laszowski, Stjepan Širola, „Poziv i molba rodoljubivom građanstvu zagrebačkom za darovanje predmeta za muzej i knjiga za gradsku knjižnicu”, rukopis, 2. rujna 1907. (HR-HDA-635, Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja”, kut. 60.).

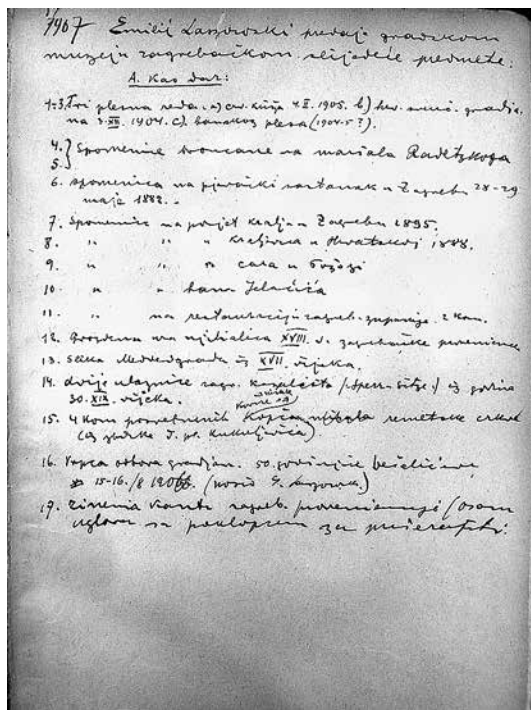
10 Isto.

11 „Darovi Gradskom muzeju”, *Novosti*, 30. listopada 1907.

12 Prvi donator bio je Julije Hühn, koji je litografiju *Zagreb: po fotografiji* darovao prije službenog osnivanja Gradskog muzeja, 4. ožujka 1907. (MGZ 341). Slijedi Emilijev prijatelj Franjo Šaban, koji je zemljovid Zagreba i okolice darovao ubrzo nakon osnivanja Muzeja, 26. svibnja 1907. (MGZ 1859); Emilij Laszowski, *Darovi gradskom muzeju 1907.*, rukopis (HR-HDA-635, Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja”, kut. 60.).

13 Emilij Laszowski, *Popis predmeta koje je Laszowski darovao Gradskom muzeju 1907.*, rukopis (HR-HDA-635, Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja”, kut. 60.).

14 Nada Premerl, „Ples kao oblik društvenog života u prošlosti Zagreba”, u: *Iz starog i novog Zagreba V*, ur. dr. Franjo Buntak (Zagreb: Muzej grada Zagreba, 1974.), 140.

kulturnih institucija diljem Hrvatske, bio član i začasni član mnogih udruženja.⁴

Bio je vrhunski intelektualac i izniman erudit koji je, djelujući i potičući i druge, realizacijom brojnih akcija i publiciranjem više tisuća radova, obilježio kulturni i javni život Zagreba na kraju 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća. Cijelo svoje stvaralaštvo posvetio je hrvatskoj prošlosti i baštini, dakle i zagrebačkoj.⁵

Tijekom obnove Zagreba nakon potresa 1880.

Laszowski je bio angažiran u zaštiti spomenika i svim je silama nastojao sačuvati kulturno-povijesne spomenike.⁶ Vijest o planu rušenja Kamenitih vrata potaknula je Laszowskog na konkretnu akciju. Naime, dvije godine nitko nije bio preuzeo posao osnivanja knjižnice i muzeja, stoga se Laszowski u ime Družbe „Braća Hrvatskoga Zmaja” s načelnikom grada Zagreba dr. Milanom Amrušem dogovorio da će Družba preuzeti taj posao te knjižnicu i muzej smjestiti u Kulu nad Kamenitim vratima. Odluka o službenom osnivanju Gradskog muzeja donesena je na sjednici Gradskog zastupstva 8. svibnja 1907., kada je jednoglasno prihvaćena ponuda Družbe „Braća Hrvatskoga Zmaja” o uređenju gradskog muzeja i knjižnice u gradskoj Kuli kod Kamenitih vrata.⁷ Kako bi se što bolje pripremio za posao ravnatelja Gradskog muzeja, Emilij Laszowski je u lipnju 1907. otputovao u Beč⁸, gdje je uz ostale poslove proučavao način rada bečkog gradskog muzeja. Laszowski je zagrebački Gradski muzej vodio u utemeljiteljskoj fazi, od 1907. do 1925., kada je sjedište muzeja bilo u Kuli nad Kamenitim vratima.

Iznimno važna djelatnost za Laszowskog, što je vidljivo i iz osnivanja Gradskog muzeja, bilo je spašavanje i očuvanje baštine. Cijeli svoj život posvetio je očuvanju

kulturno-povijesnih spomenika i podizanju svijesti o vrijednosti baštine. Družio se s mnogim sugrađanima, prijateljima, poznanicima, bio je sudionik brojnih društava i u to je vrijeme bio poznat većini Zagrepčana. Zasiurno je među njegovim poznanicima bio i znatan broj kolekcionara, kao i onih koji su prepoznavali vrijednost baštine i čuvali takve predmete u svojim kućama. Stoga je, osim spašavanja baštine koja je nestajala, Laszowski svakako nastojao demokratizirati baštinu, učiniti je dostupnom svim slojevima društva, izlagati⁹ predmete u muzeju i na taj ih način učiniti dostupnima svim građanima, kako bi uživali u baštini, u svojem nasljeđu i iz njega iščitavali svoju povijest.

Prvi korak nakon osnivanja Gradskog muzeja bilo je prikupljanje predmeta. Jedna od vrlo uspješnih metoda kojom se Laszowski koristio bilo je objavljivanje poziva za doniranjem predmeta, u kojemu je kao smjernica bilo navedeno koji su predmeti dobrodošli za Gradski muzej¹⁰. U znak zahvale imena donatora objavljivana su u dnevnom tisku.¹¹

Prvi donatori Muzeja grada Zagreba bili su Emilijevi prijatelji i braća iz Družbe „Braća Hrvatskoga Zmaja”.¹² Očekivano, Emilij Laszowski bio je jedan od prvih donatora i ujedno jedan od onih koji su najviše darivali Muzeju. Prve predmete Laszowski je darovao 1907. godine, a sačuvan je i popis tih predmeta.¹³ Na njemu su i tri plesna reda: plesni red Crvenoga križa, Sveučilišnih građana i Banskog plesa. Naime, plesovi su tijekom 18. i 19. stoljeća bili glavni oblik zabave s unaprijed određenim redom plesova otisnutim na karte ili u knjižice koje su darivane sudionicima zabave.¹⁴ Plesni su redovi tako postali memorabilije zabava, društava koja su ih organizirala, sudionika tih zabava, ali i osoba koje su ih sačuvale. Doduše, plesne redove i nije bilo teško

prepoznati kao predmete koje bi vrijedilo sačuvati jer je Laszowski zbirku plesnih redova vidio i u Gradskome muzeju u Beču. Zanimljivo je što od samih početaka prikupljanja kulturno-povijesnih predmeta za Gradski muzej Laszowski, osim prikupljanja baštine koja propada i nestaje, prepoznaje i prikuplja tada recentne predmete muzejske vrijednosti poput spomenica, vrpce odbora kojih je bio član, ure njihalice, slike Medvedgrada, ulaznice za kazalište i sl.

Prikupljao je i Muzeju darivao i druge predmete koji su oživljavali uspomene na poznate i priznate povijesne osobe. Jedan od predmeta koje je tada darovao Muzeju bile su korice misala Remetske crkve. Laszowski ih je kupio još 1892. od Abela Lukšića, a pripadale su Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom.¹⁵

Laszowski je provinijenciju predmeta smatrao važnim kriterijem za prikupljanje predmeta. Tako je u prvoj skupini predmeta koje je darovao za „svoj” muzej mjesto našla i kositreana osmerokutna posuda iz vlastite obiteljske ostavštine, koju je najvjerojatnije ponio iz rodnog

Brloga, a kupio ju je njegov djed Filip pl. Šufflay¹⁶ u Zagrebu 1850. godine. Laszowski je od 1907. do 1925., u razdoblju u kojemu ga je vodio, Gradskome muzeju darovao 195 predmeta.¹⁷ Prva skupina predmeta koju je darovao nagovijestila je ostale donacije jer su darovani predmeti bili raznovrsni. Najbrojnija skupina predmeta bila su odlikovanja, medalje i značke koje su bile uspomena na različite događaje u Zagrebu, poput posjeta prijestolonasljednika Rudolfa i njegove supruge Štefanije Hrvatskoj 1888. godine, otvorenja Hrvatskoga zemaljskog kazališta 1895. godine ili održavanja Hrvatsko-slavonske zemaljske izložbe u Zagrebu 1906. godine. Svi su ti predmeti na izložbi, uz plesne redove i ulaznice za različite događaje, dočaravali društveni život s kraja 19. i početka 20. stoljeća, svjedočeći o postojanju brojnih društava u Zagrebu, primjerice o Filatelističkom društvu, Hrvatskome građanskom športskom društvu, pjevačkim društvima Kolo, Zora i mnogim drugima. Laszowski je donirao i planove grada, vedute i slike Zagreba, poznatih gradskih građevina te brojne grafike – portrete povijesnih osoba. Prikupio je i Muzeju darovao posjetnice i nekolicinu osobnih predmeta Ljudevita Gaja, Vatroslava Lisinskog, Tadije Smičiklase i biskupa Haulika. Darovao je četiri predmeta vezana za zagrebačke cehove, nekoliko fotografija, jedan album s fotografijama i ulomak mača nađen pri iskopavanju fontane na Jezuitskom trgu 1911. godine.

sl.5. Osmerokutna posuda s poklopcem iz obiteljske ostavštine, dar Emilija Laszowskog, MGZ F-6931

sl.6. Zlatarska vaga (tezulja za dukate) zagrebačkog kraljevskog fiškala Daniela pl. Baboka, dar Emilija Laszowskog, MGZ F-7158

sl.7. Puce sa časničke austrougarske odore odbačene 29. listopada 1918. god. u Zagrebu, dar Emilija Laszowskog, MGZ 1071

sl.8. Kapica sretne smrti, dar Emilija Laszowskog, MGZ 1071

¹⁵ Inventarna knjiga i predmetni kartoni BHZ-a, Odjel dokumentacije MGZ-a.

¹⁶ Filip pl. Šufflay bio je djed Laszowskog, zamijenio mu je oca koji je preminuo ubrzo nakon Emilijeva rođenja. Emiliju je bio autoritet, odgojitelj, učitelj latinskoga i nadasve uzor. Više u temi <https://laszowski.com/t-brlog-utkan-u-moje-bice/>

¹⁷ Inventarna knjiga i predmetni kartoni BHZ-a, Odjel dokumentacije MGZ-a.

Potaknut sustavnom nebrigom o arheološkim nalazima, Laszowski je iste godine uputio dopis načelniku Janku Holjcu apelirajući da se objavi okružnica kojom se određuje da se predmeti pronađeni u tlu pri građevinskim radovima dostave Gradskome muzeju ili gradskim uredima koji će ih prosljediti Muzeju.¹⁸

Dvije godine poslije, tijekom građevinskih radova u zgradi koja se nalazila uz Crkvu sv. Marije na Dolcu otkriven je ulaz u podzemnu grobnicu. Predmeti pronađeni u grobnici – svetačke medaljice, hodočasničke medaljice i dijelovi nakita, doneseni su i sačuvani u Gradskome muzeju. U muzejskoj je dokumentaciji navedeno da su dar Emilija Laszowskog, iako on u godišnjem izvještaju¹⁹ navodi da su to predmeti koji su u Muzej dospjeli zaslugom Gradskog poglavarstva.

Druga etapa „života” Gradskog muzeja počela je pripremama za *Kulturno-historijsku izložbu grada Zagreba*, priređenu uz tisućitu obljetnicu Hrvatskoga kraljevstva, 925. – 1925. Tada je velik broj predmeta iz Kule nad Kamenitim vratima prebačen u Umjetnički paviljon. Ta je izložba bila poticaj da se predmeti prikupljeni za izložbu zadrže kao dar ili otkup u Gradskome muzeju, da Gradsko poglavarstvo preuzme upravu Muzeja i privremeno ga smjesti u donjim prostorijama Umjetničkog paviljona. Naime, već je odavno Kula nad Kamenitim vratima postala pretijesna za sve predmete koji su od osnutka Muzeja u nju pristizali. Gradski muzej dobio je novog ravnatelja, prof. Gjuru Szabu, i novo ime – Muzej grada Zagreba.

Unatoč tomu što je njegova uloga upravitelja Muzeja prestala, Laszowski je sve do svoje smrti 1949. i dalje stalno donirao predmete Muzeju. Najveći broj predmeta Laszowski je darovao u svojoj dubokoj starosti, 1946. godine, kada su mu u ime Muzeja grada Zagreba zahvalnice poslali ravnatelj Krešimir Filić i Franjo Buntak.²⁰ Zadnji predmet koji je darovao Muzeju bila je značka *Pomoć*.²¹

Laszowski je Muzeju što ga je osnovao darovao više od 300 predmeta.²² Jedini predmet koji je Laszowski prodao Muzeju četiri mjeseca nakon smrti supruge Jozefine²³ bila je rimskodobna uljanica, najvjerojatnije pronađena na području Gračana.²⁴ Prodaja tog predmeta vrlo rječito govori o životnoj situaciji Emilija Laszowskog, o nepovoljnim materijalnim prilikama u kojima je živio, ali i o njegovoj (ne)vidljivosti u društvenom životu poslijeratnog Zagreba.²⁵

Kada govorimo o politici prikupljanja muzejske građe, jasno je da je riječ o muzejima u 21. stoljeću i još je jasnije da Gradski muzej, koji na početku 20. stoljeća nije imao formalno definirane zbirke predmeta, nije imao ni politiku njihova prikupljanja u suvremenom smislu te riječi.

No Laszowski je imao „svoju” politiku prikupljanja muzejskih predmeta, prema kojoj je i on sam darivao predmete. Pritom se oslanjao na vrlo dobro prepoznavanje predmeta muzejske vrijednosti, povijesnih i recentnih predmeta velikoga informativnog potencijala te ih je ku-

povao, na različite načine nabavljao, a potom ih darivao raznim muzejima, ne samo zagrebačkome Gradskom muzeju.

U današnjemu stalnom postavu Muzeja grada Zagreba, šestom po redu u njegovoj povijesti, izložena su 44 predmeta što ih je Muzeju darovao Emilij Laszowski.²⁶

Laszowski je bio jedinstveni donator s obzirom na broj predmeta i njihovu raznovrsnost, a predmeti koje je darovao Muzeju danas su pohranjeni u 17 muzejskih zbirki.²⁷ Valja naglasiti da postoje i donatori koji su Muzeju grada Zagreba darovali znatno veći broj predmeta, ali je pritom najčešće riječ o donacijama cjelokupnih ili ambijentalnih zbirki.

Laszowski je tijekom života, kako je već spomenuto, darivao predmete mnogim muzejima, ovisno o vrsti i podrijetlu građe, jasno razlikujući koji bi predmeti pripadali pojedinome muzeju, a koji arhivu ili knjižnici. Bez obzira na okolnosti²⁸, uvijek je poštovao granice skupljanja muzejske građe. Tako je postao donator Arheološkog muzeja u Zagrebu, Etnografskog muzeja u Zagrebu, Hrvatskoga povijesnog muzeja, Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja, Muzeja za umjetnost i obrt, Samoborskog muzeja, Muzeja grada Varaždina, Muzeja grada Karlovca, Bakarskog muzeja, Gradskog muzeja u Beču i mnogih drugih muzeja, arhiva i kulturnih institucija.²⁹

Emilij Laszowski bio je utemeljitelj, ravnatelj, kustos i donator Muzeja grada Zagreba. No Muzej je bio samo dio svega onoga što je Laszowski učinio za Zagreb. Ipak su te njegove zasluge ostale u nekome nevidljivom prostoru, zaboravljene i prešućene. U gradu koji je toliko zadužio nema ulice ni trga nazvanoga po Laszowskom, niti jedna ustanova ne nosi njegovo vrijedno ime. U nastojanju da toga velikog čovjeka, intelektualca, erudita i utemeljitelja učinimo vidljivim, a njegove zasluge i postignuća dostojno predstavimo široj javnosti, Muzej grada Zagreba je, u suradnji s brojnim partnerima, u 2024. predstavio izložbeni projekt *Laszowski – utemeljitelj*. Hibridni se projekt sastoji od virtualne izložbe i njezina fizičkog izdanja u obliku mini izložaba u predvorju Muzeja koje ciklički mijenjaju lice. Cilj osmišljenih predstavljanja, otvorenja, predavanja, vodstava, pa i tematskog objavljivanja radova jest stalno podsjećanje na lik i djelo Emilija Laszowskog, utemeljitelja Muzeja grada Zagreba, njegova prvog kustosa, upravitelja i donatora koji je zadužio ne samo Gradski muzej već i cjelokupnu zagrebačku i hrvatsku muzejsku zajednicu.

LITERATURA

1. „Braća Hrvat. Zmaja”. *Prosvjeta* 12, 15. lipnja 1907.
2. „Darovi Gradskom muzeju”. *Novosti*, 30. listopada 1907.
3. Jurić, Zlatko, Martina Strugar i Franko Ćorić. „Rasprave o Bakarčevoj kuli u Zagrebu 1901. godine: *Taj nesgrapni, ružni toranj... ili karakterističan primjer sredovječnog utvrdnog braništa*”. *Portal*, br. 2 (2011): 69–101. <https://hrcak.srce.hr/106267>
4. Kolveshi, Željka. „Emilij Laszowski i Gradski muzej u Zagrebu iz perspektive suvremene muzeologije”. U: *Stoljeće nakon Laszowskog*:

18 Emilij Laszowski, *Koncept dopisa gradonačelniku Janku Holjcu o čuvanju zagrebačkih starina*, rukopis, Zagreb, 1911. (HR-HDA-635, Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja”, kut. 60.).

19 Emilij Laszowski, *Godišnji izvještaj 1913.*, rukopis (HR-HDA-635, Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja”, kut. 60.).

20 Dokumenti, Zahvale za darove, 1946. (HR-HDA-806, Emilij Laszowski, 3.3.11., kut. 64.).

21 Značka *Zimska pomoć*, MGZ 127, inventarna knjiga MGZ-a, Odjel dokumentacije MGZ-a.

22 Inventarna knjiga i predmetni kartoni BHZ-a, Odjel dokumentacije MGZ-a.

23 Emilijeva supruga Jozefina Laszowski umrla je 19. svibnja 1948., a Laszowski je novac za uljanicu dobio 25. rujna 1948. Potvrda o isplaćenom novcu (HR-HDA-806., Emilij Laszowski, 3.3.11., kut. 64.).

24 Uz potvrdu o primitku novca Laszowski je napisao: „Rimska lampica iz Gračana.”

25 Više o toj temi na: <https://laszowski.com/16-ja-ne-poznajem-ni-mrznje-ni-zavisti/>

26 Inventarna knjiga MGZ-a, Odjel dokumentacije MGZ-a.

27 Isto.

28 Nakon što je smijenjen s petomjesečne funkcije upravitelja Ratnog muzeja i arhiva, Laszowskom nije priznat umirovljenički status ravnatelja Državnog arhiva i tim je činom bio doveden na rub egzistencije. Međutim, dvije godine poslije Laszowski daruje predmete tom istom muzeju.

Više o tome na: <https://laszowski.com/10-drugi-muzeji/>

29 Više na: <https://laszowski.com/10-drugi-muzeji>

zbornik radova sa znanstveno-stručnog skupa (grupa autora), Zagreb, 2016.

5. Petković, Milovan. *Emilij Laszowski Szeliga (1868. – 1949.)*. Zagreb: Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja”, 2000.

6. Petković, Milovan. *Zmajska kronika I*. Zagreb: Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja”, 2020.

7. Petković, Milovan. *Zmajska kronika II*. Zagreb: Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja”, 2020.

8. Premerl, Nada. „Ples kao oblik društvenog života u prošlosti Zagreba”. U: *Iz starog i novog Zagreba V*, ur. dr. Franjo Buntak. Zagreb: Muzej grada Zagreba, 1974: 139-150.

9. Stipančević, Mario. *Neznani svijet Emila Laszowskog*. Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2014.

10. Zapisnik V. skupštine zastupstva sl. i kr. glav. grada Zagreba, Zagreb, 8. svibnja 1907.

IZVORI

1. HR HDA 806. Osobni arhivski fond Emilij Laszowski, 1.5.1. Autobiografske bilješke.

2. HR HDA 806. Osobni arhivski fond Emilij Laszowski, 3.3.11. Muzej grada Zagreba.

3. HR- HDA-635. Družba BHZ, kut. 5.

4. HR-HDA-635. Družba BHZ, kut. 60.

5. Inventarna knjiga i predmetni kartoni BHZ-a, Odjel dokumentacije MGZ-a

6. Muzej grada Zagreba. „Laszowski – utemeljitelj”, <https://laszowski.com/> (pristupljeno 18. lipnja 2024.).

Primljeno: 28. lipnja 2024.

EMIL LASZOWSKI, FOUNDER, DIRECTOR, CURATOR AND DONOR OF ZAGREB CITY MUSEUM

Emil Laszowski (Brlog, 1868-Zagreb, 1949) was an archivist, the director of the Croatian State Archives. Aside from his work in the archives, he founded or else supported the founding of a number of important institutions and was very active in the social and cultural life of Zagreb. He dedicated the whole of his creative career to Croatian history and heritage. Preventing the demolition of Kamenita vrata, he founded the city museum, archive and library in the tower over the Stone Gate.

From its foundation in 1907 until 1925 he was director and curator of the city museum, to which he donated many an object. When the governance of the city museum was taken over by the city authority, the museum acquired a new director, Gjuro Szabo, a new location and a new name, Zagreb City Museum. However, Laszowski remained connected with the museum he had founded.

He continued making donations to the City Museum and many other museums until his death. The particularity of his donations lies in their number and diversity. Today the objects he donated are parts of 17 collections. Many of them are shown today in the sixth permanent display of Zagreb City Museum. Although the founding of the museum was prompted by the personal mission to salvage a heritage that was deteriorating and vanishing, Laszowski also had an awareness about collecting the recent heritage, identified items from his own everyday life and their information potential, gathered and donated them to the Museum.

In 2024, in its endeavour to present the services and achievements of Emil Laszowski, founder, director, curator and donor of the Zagreb City Museum to the general public, the Museum, in association with numerous partners, put on the exhibition project *Laszowski – the Founder*.